

Kétszintű érettségi a nemzetiségi gimnáziumokban

Kedves Pedagógusok! Ezzel a cikkel, amely Pilisvörösvárról érkezett, és egy gyakorló pedagógus véleményét tartalmazza a kétszintű érettségiről, sorozatot, vitát szeretnénk indítani. Nyilván mindenütt mérleget vontak az első ilyen érettségiről Békéscsabán és Gyulán éppen úgy, mint Pécsen, Sátoraljaújhelyen, vagy Budapesten. Szerkesztőségünk kéri a pedagógusokat, írják meg véleményüket, tapasztalataikat – mindannyiunk gazdagodására. Várjuk, és előre is köszönjük hozzászólásait!

A 2004/2005. tanévet záró érettségi emlékezetes mérőföldkő a nemzetiségi középiskolák anyanyelvi oktatásának történetében is. Nemzetiségi nyelv és irodalomból e tanévben tették le diákjaink az *első kétszintű érettségi* vizsgát. Új tantárgyat is avattunk májusban: *népismeretből* ekkor írták meg a jelöltek írásbeli dolgozataikat. Az 1997. évi, az új érettségiről alkotott jogszabály jelentős fordulatot ígért a középiskolai oktatásban, így a vizsgáztatás rendjében is. Központi elvárás lett, hogy a tanulók felkészítésének középpontjában ne az egyirányú – „A tanár oktat, a diák befogad” – szemlélet álljon, mint azt iskoláink többségének gyakorlata még tükrözte, hanem a partneri viszony, a tudásszerzés interaktív jellege. Ne csak ismeretanyagot raktározzon el fejében a tanuló, ennél sokkal fontosabb az ismeretszerzés útjának „együttes bejárása”, a kapcsolódó készségek és képességek kialakítása és megerősítése. Nem volt ez teljesen új számunkra az oktatási folyamatban, de az érettségi és a felvételi vizsga elvárásaiban és lebonyolításában korábban nem tükröződött ez a követelményrendszer.

A 2005. évi új érettségi vizsgák gyakorlati előkészítése nem volt gondoktól mentes. A szerző – maga is gyakorló német nemzetiségi irodalom- és népismeret-tanár, munkaközösség-vezető – csak helyeselni tudta, hogy a követelmények megfogalmazását, megvitatását gyakorló tanárok vállalták-végezték, de a folyamat minden szakaszára a szükségesnél jóval rövidebb idő állt rendelkezésü(n)kre. A rendeletben előírt továbbképzések így az utolsó tanévben, a népismeret esetében az utolsó félévben folytak. Nem voltunk kedvezményezettek az írásbeli próba-érettségi esetében sem. A 11. évfolyam végén elmaradt volna a próbavizsga nemzetiségi nyelv és irodalomból, de a szakma és a kisebbségi önkormányzatok nyomására annyit elértünk, hogy a vizsgaanyagot az

Oktatási Minisztérium megrendelte szakértőinktől. Ezt diákjainkkal megírtattuk, magunk javítottuk. A külső szaktanárokkal végzendő ellenőrző javítás-értékelés elmaradt, s ezáltal az emelt szintű vizsga legnagyobb kihívása, az értékelés elvi és gyakorlati tapasztalatainak összegzése maradt megvalósulatlan.

Az új érettségi bevezetésének időpontját addig „lebeggették”, míg az érintett diákok csak a 10. évfolyam közepén tudták meg, hogy ők bizony a kétszintű vizsga követelményei szerint érettségiznek majd. Nem volt egyszerű számukra a választás, hogy milyen tantárgyből vizsgázzanak emelt vagy középszinten. Az iskoláknak is sok szervezési nehézséget jelentett a különböző, megfelelő számú és szintű csoportok kialakítása. Diáknak és tanárnak egyaránt mindennél fontosabb volt, hogy a tanulási-tanítási módszerekben és célokban eddig megtett „félfordulat” helyett „teljes sebességre kapcsolva”, az új vizsgakövetelményeket szem előtt tartva, immár „nem középiskolás fokon” dolgozzon együtt közös céljai – a korszerű tudás megszerzése és a jó vizsgaeredmények – érdekében.

Mit jelentett ez a mindennapi gyakorlatban? A tanárnak a tananyag szöveggözpontú közvetítését, feldolgozását, az – elsősorban *Englenderné Hock* Ibolya (Pécs, Koch Valéria Gimnázium) és *Manz Alfréd* (Baja, Magyarországi Németek Oktatási Központja) kollégáknak köszönhetően kiválóan szervezett – tovább-

képzéseken megismert, gyakorolt írásbeli és szóbeli vizsgakövetelmények szellemében való felkészítést.

A német nemzetiségi nyelv és irodalomból – gyakorlati tapasztalataink elemzése erre korlátozódik – a diákok általában az emelt szintű vizsgát választották. Ennek fő oka az volt, hogy a megszerezhető pluszpontok mellett csak így kaphattak felsőfokú nyelvvizgabizonyítványt. Ez utóbbinak feltétele volt még, hogy további két tantárgyból német nyelven érettségizzenek. Választásuk a kötelező történelem mellett általában a népismeretre esett – amiről a későbbiekben részletesebben is szólnok.

Az írásbeli vizsga két részből állt: egy *szövegértési feladatból* (60 perc), amelynek elsőrendű célja a gyakorlati nyelvtudás mérése volt, valamint egy *szövegalkotási feladatból*, azaz egy *esszé* megírásából (kb. 500-700 szó 180 perc alatt), amely során a jelöltek egyrészt számot adhattak irodalomtörténeti-műelemzési készségükről, másrészt kifejthették nézeteiket egy aktuális társadalmi vagy művelődési problémakörrel, illetve egy sajátosságos nemzetiségi témáról. E feladatokat – az eddigi felvételikhez hasonlóan – egyetemi oktatók állították össze az érettségi követelmények ismeretében. Nem mindegyik volt szerencsés választás, a nehézségi fokuk ugyanis különböző volt. A szövegértési feladat azért is bizonyult kemény diónak és sikerült országosan a vártnál rosszabb szinten, mert az alapul szolgáló szöveg ismeretanyaga (*az NDK történetének beható ismerete, speciális szóanyag*) és műfaja (*recenzió, a mű ismerete nélkül*) oktatásunkban csak marginálisan szerepelt. Hasonló feladatokat tanulóink különben jól ismertek és megbízható szinten oldottak meg előzetesen, mind az érettségire, mind a DSD-vizsgára (Deutsches Sprachdiplom/Német Nyelvi Diploma) való felkészülésük során. Az irodalmi-műelemző esszéket azok írták meg jól, sőt kiválóan, akik a felkészítés idején gyakorolt készségek alkalmazása mellett arra is figyeltek, hogy a címhez kapcsolódó, részletesen kifejtett feladatok jegyében fogalmazzák meg írásművüket. Kevésbé volt sikeres a német nyelv változatainak – elsősorban a *regionális és nyelvjárási formák* együttélésének és szerepének –, taglalását célzó kérdéskör is, mert bonyolultan fogalmazott. Olyan ismereteket és tapasztalatokat várt el a diákoktól, amivel sem az oktatás során, sem a valóságban nem találkozhattak. A negyedik feladat a *farsangi szokások* egyéni megfogalmazása, az interetnikus hatások ismeretét feltételezte, de – az ihletőnek nem nevezhető jellegtelen bevezető újságcikknek is köszönhetően – kevés jó dolgot eredményezett.

Nagy volt az izgalom a szóbeli vizsga előtt. Azért is, mert a háromtagú tantárgyi bizottságoknak csak egyik tagja lehetett az iskola tanára, és a vizsgaközpontban megfogalmazott tételeket a bizottság is csak a vizsga megkezdése előtt egy órával ismerhette meg. A tanulók felkészítésük során az első félévben a kötelező huszonegy témakört, a kötelező olvasmányokat, élet-

műveket, műfajokat, motívumcsoportokat ismerhették meg. A tételek megfogalmazása is újszerű volt, egy-egy eredeti vagy a művet értékelő idézetből indult ki, e köré kellett a vizsgázónak a mondanivalót csoportosítani. Ez bizony nehézséget jelentett annak, aki a „megtanultam a tételt” jegyében csak a „kályháztól kiindulva” tudott volna – többnyire a szorgalommal megszerzett – tudásáról számot adni. A *kreatív gondolkodású, ilyen szellemben felkészült-felkészített tanulók eredményesebben szerepeltek ezen a megmérettetésen*. Kollégáink közül többen is fájlalták, hogy a nemzetiségi nyelv a vizsgán lényegesen nagyobb súlyt kapott, az irodalom a „szegény szolgálólány” szerepére kényszerült. Ezt tükrözik a pontszámok is: az elérhető 150 pontból, mindössze 45 (!) értékeli az irodalmi ismereteket-készségeket. A nyelvismeret egy nemzetiségi iskolában öncélú lenne, ha nem az anyanyelvű műveltség közvetítője.

Hadd szóljunk az új érettségi *„sikertörténetéről”, a nemzetiségi népismereti vizsgáról* is néhány szót. „Kényszerből” vállalta sok diák ezt a tantárgyat (a már említett nyelvvizsga-követelmények miatt), de a felkészülés során olyan intenzív kapcsolatot alakított ki egy-egy témakörrel és – igen gyakran – annak közvetítő alanyával, hogy döntő lépést tett meg azon az úton, amelyre iskolájában 4, 8 netán 12 évvel előtt lépett, nevezetesen, hogy nemzetiségi kérdésekre érzékeny, azokat felvállaló értelmiségivé, állampolgárrá váljon. Nagy kedvvel vállalták a projektmunkát, szívesen dolgoztak elmélyültebben egy-egy témakörön, *színvonalas mappák, tablók, CD-k készültek a szokásokról, a nemzetiségi irodalomról, a közelmúlt fájdalmas történeiséiről, a jelen biztató közösségi eseményeiről, az egyesületekről, a mesterségekről*.

Az írásbeli vizsga során arról tettek tanúságot, hogyan készültek a projektek, milyen *emberi-szakmai gazdagodást* jelentett ez számukra. A szóbeli vizsgára általában igen jól készültek fel a *történelmi, kisebbségpolitikai, néprajzi és anyanyelvi* témájú tételekből. A gondolatébresztő idézetek, illusztrációk szakszerű magyarázata meggyőző volt. Fénypontja volt a legtöbb feleletnek, amikor a projekt szóbeli bemutatása során nemcsak az ízléses, gondos mappák, a kivetített, illusztrált fényképsorok, de a nagymama sublójából előkerült, féltve őrzött ruhadarabok is színesítették az előadást. Hát még, amikor maga a felelő vette fel a teljes népviseletet, vagy kínálta meg a vizsgabizottságot a saját készítésű babos tésztával vagy a nagyapával együtt szüretelt, palackba zárt arany nedűt nyújthatta át – az esti bankett fénypontja ígéretében!

Sikeres érettségi... Felsőfokú nyelvvizsga... Magas pontszám... Hogy mindez a felvételin mit ért – ez legyen egy következő cikk témája!

Wolfartné Stang Mária
Német Nemzetiségi Gimnázium,
Szakközépiskola és Kollégium
Pilisvörösvár